

Vergaderjaar 2019–2020

35 123

Machtiging tot oprichting van de Nederlandse financierings- en ontwikkelingsinstelling Invest-NL (Machtigingswet oprichting Invest-NL)

E

NADER VOORLOPIG VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT/LANDBOUW NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT¹

Vastgesteld 7 oktober 2019

De memorie van antwoord heeft de commissie aanleiding gegeven tot het maken van de volgende opmerkingen en het stellen van de volgende vragen.

Inleiding

De leden van de fractie van de **Partij voor de Dieren** hebben met belangstelling kennisgenomen van de memorie van antwoord en hebben nog een aantal vragen.

De leden van de **Fractie-Otten** hebben met belangstelling kennisgenomen van de memorie van antwoord en hebben nog een aantal vragen. De leden van de fractie van **50PLUS** sluiten zich graag aan bij de vragen van de leden van de Fractie-Otten.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren

De leden van fractie van de Partij voor de Dieren stellen vast dat de regering moeite heeft met het vinden van oplossingen op het gebied van de klimaat- en stikstofcrisis. Om die reden vragen zij de regering of zij bereid is Invest-NL in te zetten om het behalen van de noodzakelijke doelen op deze terreinen dichterbij te brengen of in elk geval niet te frustreren.

¹ Samenstelling:

Koffeman (PvdD), Faber-van de Klashorst (PVV), Van Strien (PVV), Gerkens (SP), Atsma (CDA), N.J.J. van Kesteren (CDA) (*voorzitter*), Pijlman (D66), Schalk (SGP), Klip-Martin (VVD), Van Rooijen (50PLUS), Van Ballekom (VVD), De Blécourt-Wouterse (VVD), Crone (PvdA), Dessing (FVD), Gerbrandy (OSF), Van Gurp (GL), Van Huffelen (D66), Huizinga-Heringa (CU), Kluit (GL), van der Linden (FVD) (*ondervoorzitter*), Meijer (VVD), Otten (Fractie-Otten), Van Pareren (FVD), Prins (CDA), Recourt (PvdA), Vendrik (GL)

Zeker nu het Nederlandse economisch handelen volgens het Planbureau voor de Leefomgeving jaarlijks voor 31 miljard euro aan milieuschade veroorzaakt², en de Rijksbegroting per beleidsartikel specificereert welke financiële middelen gereserveerd worden maar niet rapporteert welke klimaat- en milieuschade dit beleid veroorzaakt, vragen deze leden naar de visie van de regering over hoe een beter inzicht in de veroorzaakte schade per beleidsartikel kan bijdragen aan betere besluitvorming. Ook vragen deze leden de regering om een klimaat- en milieutoets in te voeren voor elke door Invest-NL te verstrekken lening, waarbij klimaat- en milieuschadelijke activiteiten en activiteiten waarin dierenwelzijn wordt aangetast niet voor toekenning in aanmerking komen, en activiteiten die een positieve invloed hebben op dierenwelzijn, klimaat, natuur of milieu voorrang te geven op andere aanvragen.

Overwegende, dat het in het belang van geldverstrekkers is om te voorkomen dat ze blijven zitten met «*stranded assets*», en zij hun investeringen tijdig verleggen; overwegende, dat er een toenemend aantal *stranded assets* te verwachten valt in de fossiele energiesector, en in landbouw en veeteelt, in de transportsector, in de chemie en mogelijk andere sectoren; verzoeken de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren de regering om onderzoek te (laten) doen naar welke investeringen *stranded assets* kunnen worden, vanwege de noodzakelijke en te verwachten transitie naar een meer duurzame samenleving, en de resultaten van dat onderzoek leidend te laten zijn bij de verstrekking van kredieten door Invest-NL.

Is de regering bereid financieringsaanvragen aan Invest-NL die geen verband houden met, of geen positieve invloed hebben op, de gestelde duurzaamheidsdoelen terzijde te doen leggen? Is de regering bereid Invest-NL op te dragen gebruik te maken van een index zoals de Coller FAIRR Protein Producer Index³ om risico's van investeringen in kaart te brengen op het gebied van klimaat, voedselveiligheid, arbeidsomstandigheden en duurzaamheid?⁴ Zo niet, is de regering dan bereid Invest-NL op te dragen zelf een dergelijke risico-index te ontwikkelen, en die voor te leggen aan beide kamers van de Staten-Generaal? Zo nee, waarom niet?

In antwoord op een vraag inzake het voorkomen van investeringen in onwenselijke projecten stelt de regering dat Invest-NL zich, net als alle ondernemingen, zal moeten houden aan de geldende wet- en regelgeving.⁵ Dat lijkt naar de mening van deze leden een open deur, omdat financiering van illegale activiteiten vanzelfsprekend nimmer tot de doelstellingen van een door de overheid ingesteld investeringsfonds zou mogen behoren. Deelt de regering deze mening en is het antwoord op deze vraag om die reden niet zeer obligaat en overbodig?

Verder wordt met Invest-NL in de aanvullende overeenkomst afgesproken dat er een MVO-beleid (maatschappelijk verantwoord ondernemen) wordt opgesteld waar het verstrekken van financiering aan getoetst dient te worden. Dit beleid zal aansluiten bij breed aanvaarde, bestaande standaarden op het gebied van MVO (zoals bijvoorbeeld de genoemde OESO-richtlijnen). Voor zover die standaarden nog niet bestaan op relevante terreinen, wordt van Invest-NL gevraagd zelf nieuwe standaarden te ontwikkelen. Bovendien zal de aanvullende overeenkomst

² PBL, «Monetaire milieuschade in Nederland», 22 juni 2018. <https://www.pbl.nl/publicaties/monetaire-milieuschade-in-nederland>

³ <https://www.fairr.org/index/>

⁴ <https://www.fairr.org/article/new-food-index-sets-roadmap-better-health-sustainability-meat-fish-companies-worth-152-billion-labelled-high-risk/>

⁵ *Kamerstukken I*, 2018–2019, 35 123, D, blz. 29.

bepalen dat Invest-NL een lijst met uitsluitingen van zaken moet opstellen en toepassen die in strijd zijn met maatschappelijk verantwoord ondernemen. Waarom beperkt de regering zich tot een nog nader te bepalen aanvullende overeenkomst en wordt deze voorwaarde niet expliciet in de wet opgenomen?

Op de vraag van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren «Worden investeringen in de fossiele industrie uitgesloten van het investeringsportfolio? Zo nee, waarom niet?» antwoordde de regering: «Invest-NL heeft mede als doel het realiseren van transitieopgaven door ondernemingen, onder andere ten aanzien van klimaat- en energietransitie. Activiteiten met een tegengesteld doel, zoals investeringen in nieuwe technieken of technologieën die fossiele uitstoot vergroten, zullen dus niet worden opgepakt. Invest-NL kan wel grote en kleine bedrijven uit de fossiele industrie ondersteunen die zich juist willen transformeren naar gebruik van duurzame energieopwekking, naar verminderd gebruik van fossiele energie en/of benutting van industriële restwarmte. Investerings in de fossiele industrie zijn daarom niet uitgesloten, zodat Invest-NL zich ook kan richten op projecten uit de fossiele industrie waarbij efficiënte technieken worden ingezet die mondiaal gezien klimaatwinst opleveren en voor Nederland van economisch belang zijn.»⁶

Is de regering op de hoogte van het feit dat de benutting van restwarmte kan leiden tot een *lock-in* situatie waarin de afhankelijkheid van fossiele industrie decennia langer kan duren dan nodig of wenselijk is, omdat warmerotondes als verdienmodel voor de fossiele industrie voor tenminste 50 jaar worden aangelegd? Waarom is de regering niet bereid investeringen in de fossiele industrie uit te sluiten van de kredietverlening door Invest-NL?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben de vraag gesteld: «Kan de regering aan de hand van de casus MHP (het Oekraïens kippenbedrijf) uiteenzetten hoe gegarandeerd kan worden dan investeringen vanuit Invest-NL nooit kunnen leiden tot aantastingen van volksgezondheid, milieu en duurzaamheid via de besteding van publiek geld, zoals eerder het geval was bij plofkipfabrieken als MHP in Oekraïne? Graag een gedetailleerde uitwerking van dit antwoord gebaseerd op de lessen die getrokken zijn uit wat misgegaan is in onderhavige kwestie om herhaling met Invest-NL te voorkomen van wat misgegaan is met investeringen van IFC, EBRD en EIB in het geval van het Oekraïense bedrijf MHP zoals uiteengezet in navolgende berichten in NRC: «Kippenbedrijf van duizelingwekkende proportie, gestimuleerd door de EU» en «Hoe fris is de Oekraïense plofkip».»⁷

De regering antwoordt: «Zoals bij vraag 85 aangegeven, zal Invest-NL na oprichting diverse maatregelen nemen om te zorgen dat investeringen aan de hoogste eisen op het gebied van milieu, duurzaamheid en dierenwelzijn voldoen. Deze vormgeving is erop geënt om te zorgen dat Invest-NL niet investeert in bedrijven waarvan de activiteiten leiden tot misstanden op deze gebieden. Met betrekking MHP geldt dat de non-gouvernementele organisaties die deelnemen in de Accountability Counsel en Central and Eastern European Bankwatch Network in de zomer van 2018 een klacht hebben ingediend bij International Finance Organisation IFC en de European Bank for Reconstruction and Development. Bij beide instellingen zijn deze klachten ontvankelijk verklaard en wordt op dit moment een geschillenbeslechtingsprocedure gevolgd. Het is echter nog niet bekend wat de gevolgen van deze klachten

⁶ Idem, blz. 5.

⁷ Idem, blz. 32.

zullen zijn voor de goedgekeurde projecten en eventuele verdere vervolgstappen binnen de International Financial Institutions. Nadat deze procedure wordt afgesloten en eventuele «lessons learned» bekend zijn, zal de Minister van Financiën deze ter overweging meenemen in gesprek met Invest-NL.»⁸

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren constateren dat de regering er dus met nadruk voor kiest dergelijke investeringen niet uit te sluiten, maar slechts «ter overweging mee te nemen» in een gesprek met Invest-NL. Wordt daarmee niet duidelijk dat Invest-NL alle vrijheid krijgt om te investeren in projecten zoals deze, en dat de regering niet voornemens is investeringen zoals deze te voorkomen in de wijze waarop Invest-NL statutair wordt ingericht?

Deelt de regering de mening van deze leden dat investeringen die leiden tot een ongelijk speelveld, met daaruit voortvloeiende nadelen voor het Nederlands bedrijfsleven dat soms moet voldoen aan strengere normen dan buitenlandse mededingers zoals MHP, uitgesloten zouden moeten worden van investeringen door Invest-NL?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie-Otten

De leden van de Fractie-Otten hebben enkele vervolgvragen op het antwoord van de regering op een vraag van de fractieleden van FVD betreffende marktverstoring.⁹ Deze leden hebben vernomen dat de regering in het verleden klachten over marktverstoring niet in behandeling heeft genomen. Klopt dit? Kan de regering aangeven waarom klachten over mogelijke marktverstoring door het overheidsbeleggingsfonds DVI in het verleden door de regering niet in behandeling zijn genomen?

Klopt het dat er momenteel onderzoeken lopen naar mogelijke marktverstoring door de regering bij het *Dutch Venture Initiative*, vanuit zowel de Autoriteit Consument en Markt als vanuit de Europese Commissie? Zo ja, wat is de status hiervan en hoe verhoudt dit zich tot de antwoorden van de regering over de klachtafhandeling over Invest-NL?

De leden van de Fractie-Otten hebben ook vervolgvragen op het antwoord op de twee vragen van de leden van de PVV-fractie betreffende de overname van de DVI-fondsen door Invest-NL.¹⁰ De overheidsbeleggingen nemen ieder jaar weer toe, met name in het *venture segment*. Toch zien de leden van de Fractie-Otten dat pensioenfondsen nog steeds aan de zijlijn staan. Pensioenfondsen zijn wel bij de regering en bij het European Investment Fund geweest met de vraag het *Dutch Venture Initiative* over te nemen. De regering heeft toegezegd, aan zowel de Eerste als Tweede Kamer¹¹, deze mogelijkheid te onderzoeken. Een motie¹² hierover in Tweede Kamer is reeds in maart 2018 aangenomen. Kan de regering aangeven waarom dit onderzoek zo lang op zich laat wachten? Kan de regering verder aangeven wat zij hiervoor heeft ondernomen en welke stappen zij nog gaat nemen?

De leden van de Fractie-Otten hebben ten slotte vervolgvragen op de beantwoording van vragen van de leden van de FVD-fractie betreffende

⁸ Idem, blz. 32–33.

⁹ *Kamerstukken I*, 2018–2019, 35 123, D, blz. 5–6.

¹⁰ Idem, blz. 22.

¹¹ Handelingen TK 2018/2019, nr. 82, item 16 blz. 23.

¹² Motie van het lid Paternotte c.s. over investeringsactiviteiten van het Ministerie van EZK, *Kamerstukken II*, 2017–2018, 31 311, nr. 200.

marktfalen.¹³ Alleen al de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen («ROM's») zijn betrokken bij 60% van de investeringen van startups in Nederland, volgens onderzoek van de ROM's zelf. Daarnaast hebben we Seed Capital, de DVI-fondsen, het European Angels funds, het co-investeringsfonds en het innovatiekrediet, maar nog steeds spreekt de regering over marktfalen in dit segment. Waarom zou nog een additioneel overheidsbeleggingsfonds dat marktfalen nu wel wegnemen? Is minder overheidsbeleggingsfondsen niet juist de beste oplossing?

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zien de antwoorden van de regering met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk 24 oktober 2019.

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
N.J.J. van Kesteren

De griffier van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
De Boer

¹³ *Kamerstukken I*, 2018–2019, 35 123, D, blz. 2.